

- Створення імплантатів з остеоіндуктивними та антибактеріальними властивостями для усунення дефектів кісток критичного розміру після вогнепальних поранень (доповідач — академік НАН України С.О. Фірстов)
- Протидія деструктивним інформаційним впливам в Україні в умовах сучасної російсько-української війни (доповідач — доктор історичних наук Ю.О. Ніколаєць)
- Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — доктор філософських наук О.Н. Кубальський)
- Кадрові та поточні питання

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 28 січня 2026 року

Засідання Президії НАН України 28 січня 2026 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь першого заступника директора з наукової роботи Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України академіка НАН України **Сергія Олексійовича Фірстова** про створення імплантатів з остеоіндуктивними та антибактеріальними властивостями для усунення дефектів кісток критичного розміру після вогнепальних поранень (стенограму див. на с. 57).

Надзвичайна важливість цих робіт полягає в розробленні та подальшому вдосконаленні біоматеріалів на основі кальцій-фосфатної кераміки (КФК) для лікування складних ушкоджень кісток після вибухових поранень. При цьому слід враховувати, що імплантати мають відповідати високим вимогам щодо біоактивності, антибактеріальних властивостей та індивідуальної адаптації під конкретного пацієнта.

Створення біоактивної кераміки з остеоіндуктивними та антибактеріальними властивостями для використання в реконструктивно-відновлювальних операціях у регенеративній медицині розпочалося під керівництвом академіка НАН України С.О. Фірстова в рамках цільової програми наукових досліджень НАН України «Матеріали для медицини і медичної техніки та технології їх отримання і використання».

Під час виконання робіт уперше реалізовано ідею синергетичного впливу кальцію, фосфору та кремнію на біоактивність КФК. Легування КФК кремнієм дало можливість отримати трифазний наноструктурований біоматеріал з оптимальним співвідношенням біосумісних фаз різної розчинності, що забезпечило ефективну взаємодію біоматеріалу з біологічним середовищем на клітинному рівні. Крім того, виявлено ознаки відновлення хрящової тканини навколо кісткового дефекту, заповненого композицією з фібрином, збагаченим тромбоцитами.

Виступ академіка НАН України Сергія Олексійовича Фірстова

Показано, що розроблена модифікована біоактивна кераміка рівномірно заміщується повноцінною кістковою тканиною зі збереженням розміру втраченого фрагмента кістки, що дуже важливо при пластиці кісток лицевого черепа. Роботи проводили спільно з фахівцями Білоцерківського національного аграрного університету та Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, з якими підписано договори про науково-технічне співробітництво.

Зважаючи на необхідність надання антибактеріальних властивостей розробленим біоматеріалам розпочато роботи за такими напрямками: насичення антибіотиками; легування сріблом, германієм та іншими елементами, які дають змогу отримувати біоматеріали і з остеоіндуктивними, і з бактерицидними властивостями одночасно. Дослідження *in vitro* бактерицидних та противірусних властивостей КФК, легованої різними елементами, проведено в Інституті мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України. Встановлено її значний вплив на патогенні клітини і продемонстровано високий рівень превентивної антибіоплівкової активності. Тести на дію біоматеріалу на онкоклітини, проведені в Інституті онкології НАМН України, показали посилення цитотоксичної активності щодо різних ліній онкоклітин від 15 до 56 % порів-

няно з контролем. Продовження робіт за цим напрямком є актуальним в умовах глобальної антибіотикорезистентності.

Уперше досліджено диференціацію стовбурових клітин у кісткові клітини без остеоіндукторів. Встановлено, що це перетворення на модифікованій КФК є більш фізіологічним порівняно з тим, яке відбувається за стандартним протоколом, і веде до формування більш збалансованої сукупності остеогенних клітин різного ступеня зрілості.

Зважаючи на необхідність використання в реконструктивно-відновлювальній хірургії імплантатів з титанового сплаву та резорбних біополімерів, які мають поліпшені механічні властивості, разом з фахівцями Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України розроблено методи створення імплантатів і покриттів з модифікованої КФК з остеоіндуктивними та бактерицидними властивостями, які можна виготовляти методом 3D-друку, створюючи персоналізовані імплантати.

Розроблено метод отримання імплантатів з біоактивної кераміки за формою кісткового дефекту за допомогою 3D-друку без використання полімерних пластифікаторів, що значно зменшує собівартість виробу, забезпечуючи збереження біоактивності та оптимальної пористості.

Уперше в системі НАН України створення нових біоматеріалів та методів їх використання було завершено визначенням схеми отримання виробів медичного призначення та розробленням системи управління якістю, що відповідає ДСТУ ISO 13485 і технічному регламенту щодо медичних виробів № 753, завдяки чому клініка «Добробут» зробила 45 операцій за технікою Masquelet для відновлення великих фрагментів кісток з використанням модифікованої КФК. Розміри втрачених фрагментів кісток пацієнтів становили до 12 см.

Скорочення термінів лікування кісткового дефекту критичного розміру та значне спрощення техніки операції можливе з використанням нових композитних імплантатів з розроблених біоматеріалів з модифікованої біоактивної кераміки та біорезорбних полімерів.

Створено лабораторію з виготовлення та дослідження розроблених біоматеріалів, яка має стати базою для подальшого впровадження та наукового супроводу робіт з організації серійного виробництва нових біоактивних, антибактеріальних, остеоіндуктивних імплантатів для відновлення втрачених великих фрагментів кісток черепно-щелепно-лицьової системи та опорно-рухового апарату, зокрема після вибухових поранень.

В обговоренні доповіді взяли участь завідувач кафедри ветеринарної хірургії та анестезіології Білоцерківського національного аграрного університету академік НААН України М.В. Рубленко; лікар відділення ортопедії і травматології Центру інноваційних медичних технологій НАН України, доцент кафедри анестезіології і хірургії Академії «Добробут» кандидат медичних наук В.Л. Шмагой; директор Навчально-наукового інституту стоматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця доктор медичних наук, професор А.В. Копчак; академік-секретар Відділення матеріалознавства НАН України академік НАН України І.В. Кривцун; академік НАМН України, академік НАН України В.І. Цимбалюк; академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України академік НАН України М.Я. Співак; член Президії НАН України академік НАН України В.Г. Кошечко; віцепрезидент НАН України академік НАН України В.П. Семиноженко; академік-секретар Відділення інформатики НАН України, заступник директора Інституту кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України академік НАН України О.М. Хіміч; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків; директор ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова НАН України» член-кореспондент НАН України В.А. Устименко; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь заступника директора Інституту

Виступ доктора історичних наук Юрія Олексійовича Ніколайця

політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України доктора історичних наук **Юрія Олексійовича Ніколайця** про протидію деструктивним інформаційним впливам в Україні в умовах сучасної російсько-української війни (докладніше див. на с. 65).

Поширення деструктивних інформаційних впливів залишається серйозною загрозою національній безпеці держави. Основною метою цих впливів є переформатування свідомості різних груп суспільства, маніпулювання громадською думкою і погіршення морально-психологічного стану населення внаслідок цілеспрямованого тиску. Інформаційний простір сьогодні є повноцінним полем протистояння, і деструктивні інформаційні впливи — це не випадкові фейки, а організовані й послідовні дії, спрямовані на маніпулювання суспільною свідомістю, підрив довіри, провокування панічних настроїв, спонукання до певних дій чи бездіяльності. Отже, інформаційні атаки стають важливою складовою ведення війни.

Протистояння в інформаційному просторі породжує різні форми інформаційного маніпулювання. Джерелом деструктивних впливів в інформаційно-комунікаційному середовищі можуть бути не лише ворожі медіаресурси, а й внутрішні інформаційні майданчики, а також платформи, які формально позиціонують себе як нейтральні.

Нинішній стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій значно розширює можливості реалізації деструктивних інформаційних впливів.

В умовах війни загострюється конкуренція між офіційною та неофіційною інформацією, і будь-які спроби маніпуляцій в інформаційному просторі з боку влади лише посилюють недовіру громадян, чим, звісно, активно користується ворог.

Ідеологічним підґрунтям деструктивних інформаційних впливів Російської Федерації став концепт «русского міра», який фактично перетворився на універсальну матрицю для легітимації агресії та маніпулятивного пояснення дій вищого керівництва Росії як для внутрішньої аудиторії, так і на міжнародній арені.

У контексті сучасної російсько-української війни порівняння впливу на єдність суспільства відкритого застосування зброї для забезпечення контролю над територіями і використання деструктивних інформаційних впливів може свідчити про дещо більшу ефективність останнього.

Протидія деструктивним інформаційним впливам не може обмежуватися лише спростуванням неправдивої та маніпулятивної інформації і формуванням контрдискурсу. Вона потребує комплексного підходу, який охоплює проведення політичних та економічних реформ, прийняття відповідних правових та інституційних рішень, дотримання мовного законодавства, успішні та своєчасні дії спецслужб, підвищення медіаграмотності населення, розвиток регіональних медіа та пропагування відповідального споживання інформації. Крім того, слід зважати на ризики, пов'язані з використанням соціальних мереж, месенджерів та відеохостингів іноземного походження, які застосовують таргетоване поширення наративів і збирання даних. Водночас критичне ставлення до джерел інформації не повинне переростати у всеосяжну недовіру до медіа.

Завдання із забезпечення ефективної протидії деструктивним інформаційним впливам не втрапить актуальності і після завершення чи припинення бойових дій. Така протидія є і буде

важливим засобом забезпечення національної безпеки держави.

Науковці НАН України багато уваги приділяють аналізу різних аспектів протидії поширенню деструктивних інформаційних впливів в умовах сучасної російсько-української війни. У полі зору дослідників перебуває інформаційна політика держави, процес виявлення та блокування ворожих ресурсів, проблеми, пов'язані з підвищенням медіаграмотності населення, спростування ворожих фейків, створення систем моніторингу інформаційного простору та синергія державних органів, IT-сектору і громадянського суспільства у справі протидії ворожим інформаційним спецопераціям.

Зокрема, науковці Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса опублікували монографії «Українська держава. Витоки. Історична еволюція. Сучасність» (О.О. Рафальський), «Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни» (за ред. О.О. Рафальського і О.М. Майбороди), «Діалектика національно-громадянського і етнічного в українському соціумі» (за ред. В.О. Котигоренка), «Суспільно-політична солідарність в Україні в умовах війни» (за ред. О.О. Рафальського і О.М. Майбороди), «Зазирнути у вічі Путіну: російський синдром української «дипломатії війни і миру» (П.П. Гай-Нижник), «Російсько-українська війна і націоналізація церковно-релігійного символічного простору: контекстуалізація, проблематизація, інтерпретація» (Н.І. Кочан).

Дослідники Інституту історії України НАН України видали монографії «Випробування вогнем. Війна за Незалежність України на цивілізаційній мапі історії та глобальної сучасності» (відп. ред. В.А. Смолій), «Між науковим дискурсом і «победобесієм» у 4 ч., «Православний фронт» гібридного протистояння» (О.Є. Лисенко), аналітичні записки «Проблеми інформаційної політики та безпеки України у відновлювальний період» (за ред. В.А. Смолія), «Русский вопрос»: стратегія деполітизації як передумова повоєнного відновлення України» (Л.Д. Якубова), «Проблема завершення

декомунізації та її роль у відновленні України» (С.В. Кульчицький).

Фахівці Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України опублікували фундаментальну працю «Правовий вимір державної інформаційної політики України в умовах глобальних викликів» (за ред. І.О. Кресіної).

В Інституті соціології НАН України щороку презентують результати моніторингових досліджень соціальних змін «Українське суспільство».

В обговоренні доповіді взяли участь завідувач кафедри політології та соціології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка доктор політичних наук Л.В. Чупрій; старший викладач спеціальної кафедри Навчально-наукового інституту державної безпеки Національної академії Служби безпеки України полковник СБУ В.М. Бігун; віцепрезидент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік НАН України О.О. Рафальський; академік-секретар Відділення інформатики НАН України академік НАН України О.М. Хіміч; віцепрезидент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України академік НАН України В.Г. Радченко; академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України академік НАН України Б.М. Ажнюк; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній.

* * *

Потім члени Президії НАН України заслухали інформацію в.о. головного вченого секретаря НАН України доктора філософських наук **Олега Нарцизовича Кубальського** про результати оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України у 2025 р., проведеного Офісом оцінювання діяльності наукових установ НАН України, і висновки Постійної комісії НАН України з оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України.

З метою отримання об'єктивної оцінки ефективності діяльності наукових установ НАН України та відповідно до розпорядження Президії НАН України від 09.12.2024 № 694

«Про оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України у 2025 році» Офіс оцінювання діяльності наукових установ НАН України в період з 1 квітня по 30 листопада 2025 р. організував проведення оцінювання ефективності діяльності 50 наукових установ НАН України, з яких 24 установи належать до Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України, 16 установ — до Секції хімічних і біологічних наук НАН України, 10 установ — до Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, і, відповідно, 420 наукових підрозділів цих установ. Оцінювання однієї наукової установи, а саме Державного дендрологічного парку «Тростянець», яке було заплановано на 2025 р., відтерміновано й перенесено на 2026 р.

До складу експертних комісій, які здійснювали оцінювання діяльності наукових установ, було залучено 312 експертів, зокрема 39 (12,5 %) зарубіжних та 273 (87,5 %) вітчизняних, з яких 152 особи — представники НАН України.

Особливістю процедури оцінювання наукових установ у 2025 р. було те, що робота експертних комісій здійснювалася у комбінованому режимі, який передбачав відвідування експертами наукових установ та їх онлайн-додручення до роботи комісій. Періоди оцінювання майже всіх установ становили 6—7 років, що пов'язано з відтермінуванням проведення оцінювання у 2022 р. у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану.

Постійна комісія НАН України з оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України розглянула надані постійними комісіями за науковими напрямками звіти про оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України.

За результатами розгляду 40 наукових установ НАН України (80,0 %) віднесено до категорії «А».

До категорії «Б» потрапило 9 наукових установ (18,0 %).

До категорії «В» віднесено одну наукову установу (2,0 %).

До категорії «Г» не віднесено жодної наукової установи.

Постійна комісія НАН України з оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України надала рекомендації щодо оптимізації структури НАН України та підрозділів окремих наукових установ Відділенню матеріалознавства НАН України; Відділенню біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України; Відділенню загальної біології НАН України; Відділенню історії, філософії та права НАН України, а також підтримала і затвердила рекомендації, надані постійними комісіями за науковими напрямами при секціях НАН України керівництву шести наукових установ.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- внесли зміни до складу Національної комісії з питань Червоної книги України;
- затвердили галузеву угоду між Національною академією наук України і профспілкою працівників НАН України на 2026—2027 роки;
- ухвалили Положення про Комісію НАН України з питань комунікацій із суспільством і популяризації наукової діяльності та затвердили склад цієї Комісії;
- погодили рішення про проведення в травні 2026 р. в Інституті геологічних наук НАН України урочистого спільного засідання Відділення наук про Землю НАН України і вченої ради інституту з нагоди 100-річчя від дня заснування установи.

Погоджено призначення:

- члена-кореспондента НАН України **Стояна Юрія Григоровича** на посаду головного наукового співробітника Інституту енергетичних машин і систем ім. А.М. Підгорного НАН України;
- члена-кореспондента НАН України **Тареліна Анатолія Олексійовича** на посаду головного наукового співробітника Інституту енергетичних машин і систем ім. А.М. Підгорного НАН України;
- члена-кореспондента НАН України **Шубенка Олександра Леонідовича** на посаду головного наукового співробітника Інституту енергетичних машин і систем ім. А.М. Підгорного НАН України;
- доктора економічних наук **Мульської Ольги Петрівни** на посаду завідувача відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів Державної уста-

нови «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього Національної академії наук України».

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- професора кафедри Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова доктора технічних наук **Назаренка Леоніда Андрійовича** за багатолітню плідну невтомну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, значні професійні здобутки та вагомий особистий внесок у створення національних еталонів України в галузі термометрії, радіометрії і фотометрії.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- заступника директора з наукової роботи Інституту проблем реєстрації інформації НАН України доктора технічних наук **Додінова Олександра Георгійовича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, значні здобутки в галузі підвищення кібербезпеки інформаційно-аналітичних систем та вагомий особистий внесок у забезпечення науково-організаційної діяльності установи;
- виконувача обов'язків завідувача лабораторії Інституту інформаційних технологій та систем НАН України доктора філософії **Сімахіна Володимира Михайловича** за плідну творчу наукову і науково-організаційну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень в інтересах оборонної промисловості;
- генерального директора Акціонерного товариства «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес» імені академіка О.Г. Івченка» члена-кореспондента НАН України **Кравченка Ігоря Федоровича** за багатолітню плідну невтомну працю в галузі авіаційного й енергетичного машинобудування, високі професійні здобутки та активне сприяння розвитку спільних наукових досліджень з установами Національної академії наук України;
- провідного наукового співробітника Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних сил України доктора технічних наук **Одноралова Ігоря Васильовича** за багатолітню плідну наукову працю, значні здобутки в галузі прикладної механіки і матеріалознавчої експертизи та вагомий особистий внесок у розвиток прикладних наукових досліджень з підвищення обороноздатності держави;
- головного бухгалтера НАН України **Вашуленко Олену Миколаївну** за багатолітню плідну сумлінну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок в організацію бухгалтерського обліку і звітності НАН України й бездоганне виконання посадових обов'язків.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- директора Державної установи «Інститут Івана Франка НАН України» академіка НАН України **Нахліка Євгена Казимировича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, значні здобутки в галузі українського і слов'янського літературознавства та вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- завідувача відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України доктора юридичних наук, члена-кореспондента НАПрН України **Кулиничча Павла Федотовича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, значні професійні здобутки та вагомий особистий внесок у роз-

виток юридичної науки в галузі аграрного і земельного права;

- старшого наукового співробітника Сектору фізико-технічних і математичних наук Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата технічних наук **Алексєєву Олену Володимирівну** за багатолітню плідну сумлінну працю, вагомий професійний здобутки та значний особистий внесок у забезпечення наукових досліджень і відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків;

- секретаря канцелярії Державної наукової установи «Центр інноваційних медичних технологій НАН України» **Шевченко Галину Онуфрїївну** за багатолітню плідну сумлінну працю, вагомий професійний здобутки та відповідальне ставлення до виконання посадових обов'язків.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик